

TEMELJI KVANTITATIVNE ANALIZE
U DRUŠTVENIM ZNANOSTIMA
ALEKSANDAR HALMI, ALINEA,
ZAGREB, 2013., 256 PP.

Objavljivanje knjige prof.dr.sc. Aleksandra Halmija *Temelji kvantitativne analize u društvenim znanostima (1.izdanje)* kao sveučilišnog priručnika odobrio je Senat Sveučilišta u Zagrebu, a sufinanciralo je Ministarstvo znanosti i tehnologije Republike Hrvatske. Drugo nepromijenjeno izdanje ove knjige tiskano je u rujnu 2013. godine u izdanju Alinee iz Zagreba. Recenzenti knjige su: prof.dr.sc. Dušan Milinković, prof.dr.sc. Vlatko Previšić, prof.dr.sc. Gojko Zovko. Knjiga je usmjerena na temeljne postupke kvantitativne analize koje mora poznavati svaki istraživač društvenih pojava, kako složenih tako i višedimenzionalnih..

U knjizi su obrađene sve one analitičke procedure od jednostavnih eksperimentalnih nacрта do složenih tehnika i metoda kao što su: multipla regresijska analiza, parcijalna korelacijska analiza, analiza putanje, multivarijantna analiza varijance i kovarijance, faktorska analiza, bigrupna i multipla diskriminativne analiza, taksonomska analiza i kanonička korelacija analiza. Sve navedene tehnike opisane su pomoću teorijskih prikaza analitičke procedure nadopunjene istraživačkim problemom iz prakse. Takvim načinom ostvaruje se jedinstvo te povezanost istraživanja i prakse. U knjizi se izbjegavao statistički i matematički formalizam, a numeričke primjere prate samo elementarne tehnike kao podlogu za složenije procedure za koje postoje razvijeni statistički paketi. Numerički primjeri navedeni u knjizi preuzeti su iz istraživačke prakse različitih područja društvenih znanosti.

Knjiga ima 256 stranica i sastoji se od šest poglavlja, zaključnog razmatranja, dva dodatka, kazala pojmova i literature.

Prvo poglavlje „Uvod u područje kvantitativne analize“ pored uvoda, opisuje dvije tradicije nazvane aristotelovska i galilejevska. Iz aristotelovske tradicije razvio se pozitivizam s osnovnom idejom o jedinstvu metoda prirodnih i društvenih znanosti. Prema drugoj tradiciji egzaktne prirodne znanosti, posebno matematika i fizika, određuju metodološki standard kojime se mjeri stupanj razvitka ostalih znanosti, pa i društvenih znanosti. Iz galilejevske tradicije razvio se protupozitivizam, što autor i opisuje. Nadalje autor opisuje suprotnosti analitičkog i hermeneutičkog pristupa te kvantitativnu analizu u društvenim znanostima. Kvantitativni pristup proučavanju društvenih znanosti zauzeo je jedno od središnjih mjesta u novoj struji pozitivizma kada se u području društvenih znanosti postavilo pitanje preciznosti koje olakšava provjerljivost. Na kraju prvog poglavlja autor piše o kvantitativnom pristupu socijalnom radu koji je povezana s pokušajima utemeljenja socijalnog rada kao posebnog znanstvenog područja.

Dugo poglavlje „Empirijska istraživanja lokalnih zajednica – povijesni osvrt“ pored uvoda sastoji se od opisa engleske škole „političke aritmetike“ u kojoj je primijenjena „metoda intervjuiranja na veliko“ da bi se istražila bijeda u istočnom Londonu. Autor dalje zanimljivo opisuje francusku školu „moralne statistike“ koja ispituje utjecaje raznih prirodnih, demografskih i društvenih čimbenika na pojavu socijalnih problema. Pored francuske škole opisana je i njemačka sociografska škola koja istražuje obiteljski budžet te istraživanja u SAD-u vezana uz pitanje kriminaliteta, rasnih odnosa, socijalne dezorganizacije u određenoj sociokulturnoj sredini.

Treće poglavlje pod naslovom „Proces kvantitativnog istraživanja“ detaljno opisuje logički slijed postupaka koji treba provesti kako bi došli do pouzdanih informacija koje nam pomažu u donošenju odluka (definiranje problema i ciljeva istraživanja, postavljanje hipoteza, izvor podataka i nacrt istraživanja, metode i obrasci za prikupljanje podataka, određivanje uzoraka, analiza

podataka i interpretacija rezultata, sastavljanje istraživačkog izvještaja). U potpoglavlju „Mjere varijabli“ autor detaljno opisuje odabir mjernih instrumenata te metrijske značajke mjernih instrumenata, a to su: valjanost, pouzdanost, objektivnost, diskriminacijska vrijednost, baždarenost, praktičnost i ekonomičnost.

Autor u četvrtom poglavlju „Tipovi i nacrti istraživanja u društvenim znanostima“ pored opisa tri temeljna tipa istraživanja: temeljna istraživanja, primijenjena istraživanja i procjenjivačka istraživanja opisuje detaljno sve bitne komponente nacrtu istraživanja. Odabir nacrtu istraživanja je od vitalnog značenja jer o tome ovisi određivanje valjanosti hipoteza i autor to detaljno opisuje na osnovi bogate istraživačke prakse. U radu je tako opisano više nacrtu istraživanja: eksplorativni, deskriptivni, eksplanatorni, sukcesivni, kontrolni, eksperimentalni, korelacijski, longitudinalni, faktorski, hijerarhijski i multivarijantni.

U petom poglavlju pod naslovom „Eksperimentalna istraživanja i analitički postupci“ autor definira strukturu i nacrt eksperimenta preko problema, hipoteza, varijabli, ispitanika, provođenja eksperimenta i statističkih metoda. Autor definira obilježja pravog eksperimenta i varijabilitet pojava, te opisuje kada se može upotrijebiti Studentov t-test, a kada analiza varijance i kovarijance kroz primjere. Obrađivana je multivarijantna analiza varijance tzv. MANOVA koja je metodološki temelj za različita istraživanja iz područja društvenih znanosti te se primjenjuje u svim situacijama kada se istodobno istražuje veći broj varijabli koje su u međusobnim korelacijama.

„Neke metode za analizu kvantitativnih i kvalitativnih promjena“ naslov je šestog poglavlja. U ovom zadnjem poglavlju autor opisuje mogućnosti transformacije struktura djelovanjem na njihove elemente te metode za analizu kvantitativnih i kvalitativnih promjena. Metode za analizu kvantitativnih promjena ostaju u okvirima ANOVE, tj. razmatraju se brojne suvremene, ali i tradicijske metode koje sve zajedno imaju obilježja linearnog stohastičkog modela poput analize vremenskih nizova, metode za kanoničku analizu kvantitativnih promjena, metode za testiranje značajnosti razlika kvantitativnih promjena dva nezavisna

uzorka i malih zavisnih uzoraka, kombiniranih testova za analizu kvantitativnih promjena, mjerenje obujma učinaka kvantitativnih promjena, taksonomske analize.

Primjeri korišteni u ovoj knjizi preuzeti su iz istraživanja iz područja socijalnog rada, autora zanima pozitivistički smjer socijalnog rada u njegovoj kvantitativnoj varijanti gdje se istraživačkim metodama pridaje značaj kako upravo one određuju i sam predmet socijalnog rada.

Socijalni rad razvija široko prihvaćenu varijantu empirijskih istraživanja u kojima osjetilno iskustvo postaje temelj spoznaje, a njegova korisnost u praksi je uvjet daljnjeg razvitka teorije društvene strukture. Ovo izvorno znanstveno djelo o temeljima kvantitativne analize pripada području metodologije znanstvenih istraživanja koje je značajno za sva područja društvenih znanosti. Ovo djelo je pisano i na temeljima suvremene svjetske literature iz ovog područja te pripada među malobrojne knjige objavljene u Republici Hrvatskoj u kojima se razmatraju i povezuju problemi iz statističke analize podataka i znanstvene metodologije.

Knjiga *Temelji kvantitativne analize u društvenim znanostima* tiskana je kao udžbenik Sveučilišta u Zagrebu, a korisna je i za studente ostalih sveučilišta koja se bave istraživačkim radom, kao i sve istraživače. Opisana knjiga koristi se i kao udžbenik na diplomskim studijima Odjela za turizam i komunikacijske znanosti Sveučilišta u Zadru za kolegij Metodologija znanstveno-istraživačkog rada.

Ljiljana ZEKANović-KORONA